

Ormançılık faaliyetlerinin kırsal halkın ekonomik ve sosyal yaşamındaki yeri ve önemi: Kütahya orman köylerinde bir araştırma

Murat Köse ¹, Bekircan Balcı ^{1*}, İsmail Tosun ²

¹Bursa Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi, Ormançılık Politikası Anabilim Dalı, Bursa, Türkiye

²Bursa Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi, Bursa, Türkiye

MAKALE KÜNYESİ

Geliş Tarihi: 11/04/2025

Kabul Tarihi: 14/06/2025

<https://doi.org/10.53516/ajfr.1673975>

*Corresponding author:

bekircan.balci@btu.edu.tr

ÖZ

Giriş ve Hedefler Dağlık alanlarda, engebeli arazilerde ve merkezden uzak konumda bulunan orman köylerinde, köylülerin geçiminde ormançılık faaliyetleri önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye'deki orman köyleri, ekonomik, kültürel ve sosyal yapıları bakımından farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar, köylülerin orman işletmesiyle ilişkilerini, ormançılık faaliyetlerine katılım düzeylerini ve ormançılık dışı gelir kaynaklarına yönelimlerini etkilemektedir. Bu çalışmanın amacı, Kütahya'yı temsilen Kütahya merkez ilçeye bağlı Bayat, Kirazlıyayla ve Emrez köylerinde, orman köylüsünün ekonomik durumunu, odun hammaddesi üretimi ve ormançılık dışı gelirlerini, ayrıca orman işletmesiyle olan ilişkilerini incelemektir.

Yöntemler Köyler, Kütahya Orman Bölge Müdürlüğü sınırlarında geniş ormanlık alanlara sahip olmaları ve odun üretiminin yoğun şekilde yürütüldüğü yerler arasında bulunmaları nedeniyle seçilmiştir. Bayat, Kirazlıyayla, Emrez köylerinden, basit rastgele örnekleme yöntemiyle seçilen toplam 100 orman köylüsüne yüz yüze anket çalışması uygulanmıştır. Anket çalışması, 2022 yılında gerçekleştirilmiştir. Çalışmada elde edilen veriler öncelikle betimsel istatistikler yardımıyla değerlendirilmiş, ardından çeşitli sosyo-ekonomik değişken grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunup bulunmadığı Kruskal-Wallis H testi ile incelenmiştir. Farklı olan grup/grupların tespiti ise Duncan testi kullanılarak belirlenmiş ve tüm analizler SPSS (26.0 version) yazılımı ve Excel programı ile yapılmıştır.

Bulgular Köylülerin %72'sinin temel gelir kaynağı çiftçiliktir. Ormançılık üretim işlerinden elde ettikleri gelirlerin asgari ücretin altında kaldığı tespit edilmiştir. Ayrıca köylüler, ormançılık faaliyetlerinden bekledikleri gelir seviyesine ulaşamamış olmalarına rağmen, ormançılığı potansiyel gelir kaynağı olarak görmeye devam etmektedirler.

Sonuçlar Yöre koşullarına uygun olarak, arıcılık gibi potansiyel ekonomik faaliyetler uygulamaya geçirilmelidir. Odun hammaddesi üretiminin yanında, alternatif gelir kaynakları ve orman ürünleri işleme atölyeleri oluşturulabilir, tarımsal ormançılık üzerine çalışmalar başlatılabilir.

Anahtar Kelimeler: Kırsal kalkınma, orman köylüsü, odun üretim işleri, sosyoekonomik yapı, Kütahya

Araştırma Makalesi

The place and importance of forestry activities in the economic and social life of rural people: A study in forest villages of Kütahya

ABSTRACT

Background and Aims In mountainous areas, rugged terrains and forest villages located far from the center, forestry activities have an important place in the livelihood of the forest villagers. Forest villages in Türkiye show differences in terms of their economic, cultural and social structures. These differences affect the villagers' relations with the forest management, their participation levels in forestry activities and their orientation towards non-forestry income sources. The aim of this study is to examine the economic situation of the forest villagers, their wood raw material production and non-forestry incomes, and their relations with the forest management in the villages of Bayat, Kirazlıyayla and Emrez, which are affiliated to the central district of Kütahya, representing Kütahya.

Methods The villages were selected because they have large forest areas within the borders of the Kütahya Forestry Regional Directorate and because they are among the places where wood production is intensively carried out. A face-to-face survey was conducted with a total of 100 forest villagers selected from the villages of Bayat, Kirazlıyayla, and Emrez using the simple random sampling method. The survey was conducted in 2022. The data obtained in the study were first evaluated with the help of descriptive statistics, and then the Kruskal-Wallis H test was used to examine whether there was a statistically significant difference between various socio-economic variable groups. The different group/groups were determined using the Duncan test, and all analyzes were performed using SPSS (26.0 version) software and Excel.

Results The main source of income for 72% of the villagers is farming. It has been determined that the income they earn from forestry production jobs is below the minimum wage. In addition, although the villagers have not reached the income level they expected from forestry activities, they continue to see forestry as a potential source of income.

Conclusions In accordance with local conditions, potential economic activities such as beekeeping should be implemented. In addition to wood raw material production, alternative income sources and forest product processing workshops can be created, and studies on agricultural forestry can be initiated.

Key Words: Rural development, forest villager, wood production works, socioeconomic structure, Kütahya

Bu makaleye atf:

Köse, M., Balcı, B., Tosun, İ., 2025. Ormançılık faaliyetlerinin kırsal halkın ekonomik ve sosyal yaşamındaki yeri ve önemi: Kütahya orman köylerinde bir araştırma. Anadolu Orman Araştırmaları Dergisi, 11(1), 168-179.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution NonCommercial 4.0 International Licence.

1. Giriş

Ormancılık, çok yönlü faydalanma ve sürdürülebilirlik doğrultusunda, toplumun ihtiyaçlarını dikkate alarak çeşitli ürün ve hizmetler sunmayı amaçlayan teknik, biyolojik, ekonomik ve sosyal çalışmaları içeren yönetsel bir faaliyet olarak tanımlanmaktadır (Akesen ve Ekizoğlu, 2010). Toplumun talep ettiği ürünleri karşılamak amacıyla ormanlarda üretim çalışmaları yapılmaktadır. Oduna dayalı hammadde, temel olarak uygunluk çağına ulaşmış ormanlardan elde edilen odun hammaddesinin sağlanması sürecidir (Buğday, 2016). Bu süreçte mekanizasyon kullanımı ile insan gücü ihtiyacı da önemli düzeydedir. Gereken insan gücünün karşılanması öncelikle orman köylüleri aracılığıyla olmaktadır. Odun hammaddesi üretim işlerinde, gereken insan gücünün, devlet tarafından işletilen ormanlarda kullanılması, T.C. 1982 Anayasası'nın 170. maddesinde ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 13, 34, 40. maddelerinde belirtilmektedir. Dolayısıyla orman köylüsünün sunduğu iş gücü, odun hammaddesi üretim işlerinin vazgeçilmez bir parçasıdır.

Odun hammaddesi üretim işleri, orman köylülerinin ekonomik yaşamlarının temelini oluşturmaktadır. Ayrıca, odun dışı orman ürünleri hasadı da, orman köylüleri için önemli gelir kaynakları arasında yer almaktadır. Bu tür faaliyetler orman köylülerinin alternatif gelir kaynaklarına ulaşmalarına ve yerel ekonomilerini sürdürebilme düzeylerine katkı sağlarken, aynı zamanda sosyal ve kültürel açıdan da onları desteklemektedir. Bu sayede orman köylüleri yerel kimliklerini korumakta, toplumsal dayanışmayı artırmaktadır. Aynı zamanda geleneksel bilgilerini, kültürel miraslarını gelecek kuşaklara aktarmaktadır. Toplumun bir parçası olarak sağladıkları bu faydalara karşın ülkemizde orman köylüleri, sosyoekonomik açıdan ülkenin en geri kalmış kesimdir (İnce ve Tolunay, 2009). Kırsal alanlarda yaşanan sosyal, ekonomik güçlükler, orman köylerinde daha yoğun bir şekilde kendini göstermektedir (Günşen, 2012). Bu köyler, devlet ve özel sektör yatırımlarından en az payı almakta ve köylerde sağlık ve eğitim hizmetleri kısıtlı kalmakta olup (Bulut, 2018), köylere sağlanan finansman imkânları da yetersizdir (Menemencioğlu, 2009).

Orman Genel Müdürlüğü (OGM) tarafından yayınlanan 2023 yılı resmi istatistiklerine göre 23.344 orman köyünde 7.426.831 orman köylüsü yaşamaktadır (OGM, 2024). Odun hammaddesi üretim işlerinin vazgeçilmez bir parçası olan orman köylüleri, yaşamlarını orman köyü olmayan yerleşimlere kıyasla daha yüksek rakımlarda ve daha zor coğrafi ve iklimsel koşullarda sürdürmektedir. Ayrıca, orman köylerinin bulunduğu bölgeler tarım alanlarının yetersiz ve engebeli olduğu, pazara ve/veya merkeze uzak, ulaşım olanaklarının kısıtlı ve nüfus yoğunluğunun düşük olduğu yerlerdir (Dewi ve ark, 2005; Alkan ve Toksoy, 2008; Günşen, 2012; Durkaya ve ark, 2017). Ayrıca, köylülerin üretim yapabileceği tarım, mera alanları ile su kaynakları yetersizdir (Tolunay ve ark, 2005; Menemencioğlu, 2012). Bu koşullar altında yaşamlarını sürdürmeye devam eden orman köylüleri gelirlerinin bir kısmını odun hammaddesi üretim işlerinden elde etmektedir. Ancak bu gelirlerin, geçim için yetersiz kaldığı bilinmektedir. Gelir düzeyindeki bu yetersizlik, orman köylülerinin ormanlardan beklentilerinin azalmasına, orman köylerinden göçlerin artmasına neden olmaktadır (Alkan 2014; Eker ve Nazik, 2017). Artan göç ile üretim işlerinde çalışacak insan gücünün

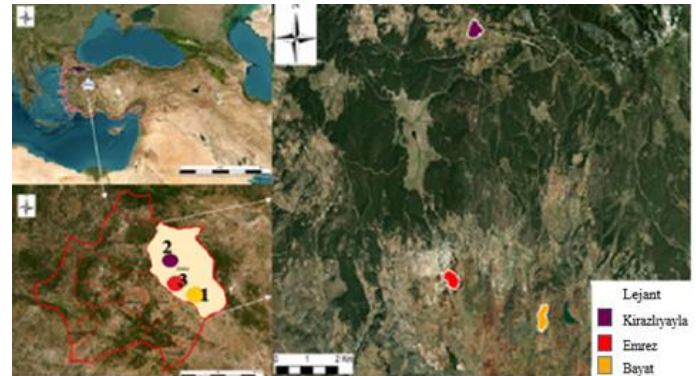
bulunmasının güçleşeceği açıktır. Dolayısıyla orman köylülerinin odun üretim faaliyetlerinden elde ettikleri gelir, üretim işlerinin devamlılığının sağlanmasında önemli bir husustur. Hem kırsaldan kentlere olan bu göçleri azaltmak hem de orman köylülerinin kalkınmasını sağlamak amacıyla 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 13, 31, 32, 34, 37, 39, 40 ve 66. maddeleri çeşitli hükümler içermektedir. Bununla birlikte, Orman ve Köy İlişkileri Daire Başkanlığı (ORKÖY) tarafından bireysel krediler ve kooperatifler aracılığıyla orman köylüleri sosyal ve ekonomik kapsamlı krediler sağlanmak suretiyle desteklenmektedir.

Orman köylülerinin sosyal ve ekonomik açıdan gelişmesini sağlamak amacıyla, her bir köyün içinde bulunduğu şartlar göz önünde bulundurularak sorunlara yönelik çözümler üretmek son derece mühimdir. Orman içi ve bitişigindeki köylerde ekonomik, kültürel, sosyal yapı, çoğunlukla köylerin konumlarından kaynaklanan özgünlükler taşıdığı bilinmektedir (Toksoy ve ark, 2008; Yılmaz, 2018). Dolayısıyla her orman köyündeki sorunları anlamak ve bu doğrultuda çözümler üretmek gerekir. Bu bağlamda bu çalışma, Kütahya merkez ilçeye bağlı Bayat, Kirazlıyayla, Emrez olmak üzere üç orman köyünde, orman köylüsünün ekonomik durumunu, odun hammaddesi üretimi ve ormancılık dışı faaliyetlerden elde ettikleri gelirlerini ve köylülerin orman işletmesiyle olan ilişkilerini ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır.

2. Materyal ve Yöntem

2.1 Çalışma alanı ve veriler

Kütahya Orman Bölge Müdürlüğü; yedi orman işletme müdürlüğü ve yetmiş altı orman işletme şefliğinden oluşmakta olup, toplam 646.552 hektarlık ormanlık alanın yönetiminden sorumludur (KOBM, 2025). Çalışma alanı, Kütahya Orman İşletme Müdürlüğü'ne bağlı Ketenova Orman İşletme Şefliği sınırları içerisinde yer almakta olup, bu şefliğin sorumluluk alanı 6.229 hektardır. Araştırma kapsamında, Kütahya'yı temsilen (1) Bayat, (2) Kirazlıyayla ve (3) Emrez köyleri çalışma alanı olarak seçilmiştir (Şekil 1). Söz konusu köylerin, Kütahya Orman Bölge Müdürlüğü sınırları içerisinde en geniş ormanlık alanlara sahip köyler arasında bulunması ve odun hammaddesi üretim faaliyetlerinin yoğun olarak yürütüldüğü yerler olması nedeniyle, köyler bu araştırma için örnek çalışma alanı olarak tercih edilmiştir.

Şekil 1. Köylerin coğrafi konumları

Çalışma kapsamında, odun hammaddesi üretim işlerinin orman köylüsüne sosyo-ekonomik katkısının araştırılması amacıyla anket formu geliştirilmiş, çalışma kapsamında belirlenen orman köylerinde yaşayan orman köylüleriyle anket çalışması yapılmıştır. Anket formu, uygulamada köylerin ve orman köylüsünün genel yapısı büyük ölçüde tanındığı ve mevcut durumları bilindiği için, temel sosyo-ekonomik göstergeler ile ormancılık ve ormancılık dışı faaliyetler de dikkate alınarak hazırlanmıştır. Anket formunda genel hatlarıyla şu konulara yer verilmiştir: (1) orman köylülerinin sosyo-ekonomik durumları, (2) odun hammaddesi ve ormancılık dışı ekonomik faaliyetlerden aylık ve yıllık gelirleri, (3) köylülerin ormanlardan faydalanma biçimleri, (4) köylü- ormancılık kurumu ilişkisi, (5) ormancılık ve diğer ekonomik faaliyetlerin köy halkının ekonomik yapısına etkisi. Anket formunda, 5'li Likert ölçeğinin "kararsızım" seçeneği, katılımcıların kesin görüş belirtmesini zorlaştırabileceği düşünüldüğünden, tercih edilen 4'lü Likert tipi ölçek yapısında bu seçenek yer almamış ve böylece daha net ve kararlı sonuçlar elde edilmesi hedeflenmiştir. Yapılan anket çalışması sonucunda elde edilen veriler ile resmi kurumlardan, literatür taramasından sağlanan her türlü nitel ve nicel veri bu araştırmada materyal olarak kullanılmıştır.

2.2 Veri toplama yöntemi

Çalışma kapsamına alınan Kütahya Orman İşletme Müdürlüğü Ketenova Orman İşletme Şefliği'ne bağlı Bayat, Kirazlıyayla ve Emrez orman köyleri örnekleminde yürütülen bu çalışmada, anket uygulanması gereken asgari orman köylüsü sayısı, aşağıda yer alan sınırlı toplumlarda örnek büyüklüğüne ilişkin formül (1) yardımıyla (Orhunbilge, 2000; Daşdemir, 2016) hesaplanmıştır.

$$n = \frac{N \times Z^2 \times p \times q}{N \times D^2 + Z^2 \times p \times q} \quad (1)$$

Formülde (1); n: Örneklem büyüklüğünü, N: Ana kütle büyüklüğünü (2022 yılı için Bayat orman köyünün nüfusu 112, Kirazlıyayla orman köyünün nüfusu 51, Emrez orman köyünün nüfusu 98 şeklinde olmak üzere toplam ana kütle büyüklüğü 261'dir (TÜİK, 2022). Z: Güven katsayısını (%95 güven düzeyi için Z değeri 1,96), p: Ölçülmek istenen özelliğin ana kütlede bulunma olasılığı, q: Ölçülmek istenen özelliğin ana kütlede bulunmama olasılığı (p ve q =0,5 alınmıştır), D: Kabul edilen örnekleme hatasını göstermektedir (0,10 alınmıştır). Buna göre örneklem büyüklüğü;

$$n = \frac{261 \times 1,96^2 \times 0,5 \times 0,5}{261 \times 0,10^2 + 1,96^2 \times 0,5 \times 0,5} \cong 70 \text{ olarak hesaplanmıştır.}$$

Bununla birlikte çalışmada 70 sayısı aşılarak, 100 kişi ile anket yapılmıştır. Çalışma kapsamındaki köylerin nüfusları dikkate alınarak, her bir köyde asgari yapılması gereken ve uygulanan anket sayısı Çizelge 1'de gösterildiği biçimde hesaplanmıştır. Basit rastgele örnekleme yöntemiyle Bayat köyünden 43, Kirazlıyayla köyünden 20, Emrez köyünden 37 kişi olmak üzere, toplam 100 orman köylüsü belirlenmiş ve bu kişilerle yüz yüze görüşülerek anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Anket çalışmasında, her aileden yalnızca bir kişiyle görüşülmesine dikkat edilmiştir.

Çizelge 1: Köylerde yapılması gereken asgari anket sayıları ve uygulanan anket sayıları

Köy	Nüfus	Hesaplanan Asgari Anket Sayısı	Uygulanan Anket Sayısı
Bayat	112	30	43
Kirazlıyayla	51	14	20
Emrez	98	26	37
Toplam	261	70	100

Anket çalışması, 2022 yılında Ocak-Haziran ayları arasında gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın kısıtları arasında, yöresel koşullar, bölgesel farklılıklar ve köyler bazında değişen sosyo-ekonomik özellikler yer almaktadır. Bu tür çalışmaların bölgesel bazda yapılması, her köyün kendine özgü sosyo-ekonomik yapısı ve kültürel dinamiklerinin dikkate alınmasını gerektirir. Bu çalışmada, Kütahya'yı temsilen, odun hammaddesi üretimin yoğun olduğu ve geniş ormanlık alanlara sahip olan Bayat, Kirazlıyayla, Emrez köyleri seçilmiş olup, diğer orman köylerine örnek teşkil etmektedir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) verilerine göre 2022 yılının ilk altı ayında asgari ücret 4.253,40 ₺'dir. (ÇSGB, 2022). Anket çalışması sonucu elde edilen verilerin analizi SPSS (26.0 version) ve Excel programları ile gerçekleştirilmiş olup, çizelge ve grafikler halinde sunulmuştur.

2.3 Verileri değerlendirme yöntemi

Orman köylülerine uygulanan anketlerden elde edilen veriler, çalışmanın amacına uygun olarak Çizelge 2'de belirtildiği şekilde değişkenler olarak tanımlanmış ve sayısallaştırılmıştır. Her bir değişkene ait açıklama, kod ve ölçek Çizelge 2'de verilmiştir.

Çizelge 2. Araştırmada kullanılan değişkenler, açıklaması ve sayısallaştırılması

No	Değişken adı	Açıklaması ve sayısallaştırılması	Kod
1	Eğitim düzeyi	1=İlköğretim, 2=Ortaöğretim, 3=Lise, 4=Lisans	1-4
2	Ana gelir kaynağı	1=Emekli, 2= İşçi, 3=Memur, 4=Çiftçi, 5=Esnaf, 6=Serbest	1-6
3	Ek gelir kaynağı	1=Tarım, 2=Hayvancılık, 3=Ormancılık, 4=Ticaret	1-4
4	Isınma için kullanılan yöntem	1=Kömür, 2=Odun, 3=Tüp, 4=Doğalgaz	1-4
No	Değişken adı	Açıklaması ve sayısallaştırılması	Ölçek
5	Hanede yaşayan kişi sayısı	1=1-2 Kişi, 2=3-4 Kişi, 3=5 ve üzeri	1-3
6	Geçim için aylık masraf	1=1.000-2.500₺, 2=2.500-4.000₺, 3=4.000-6.000₺, 4=6.000₺ ve üzeri	1-4
7	Aylık toplam gelir	1=1.000-2.500₺, 2=3.000-4.000₺, 3=5.000-6.000₺, 4=8.000₺ ve üzeri	1-4
8	Yıllık toplam gelir	1=12.000- 20.000₺, 2=30.000-50.000₺, 3=50.000-75.000₺, 4=100.000₺ ve üzeri	1-4
9	Odun hammaddesi üretiminden elde edilen aylık gelir	1=1.000-2.000₺, 2=2.500-3.500₺, 3=3.500-5.000₺, 4=5.000₺ ve üzeri	1-4
10	Odun hammaddesi üretim faaliyetlerinden elde edilen yıllık gelir	1= 10.000-20.000₺, 2=20.000-30.000₺, 3= 35.000-50.000₺, 4=50.000₺ ve üzeri	1-4
11	Orman ve ormancılık faaliyetlerinin köy halkının ekonomik yapısına etkisi	1=Hiç önemli değil, 2=Önemli değil, 3=Önemli, 4=Çok önemli	1-4
12	Orman köylülerinin son 10 yılda ormanlardan ve orman kaynaklarından yararlanma biçimi	1=Yakacak odun, 2= Yapacak odun, 3=Odun dışı orman ürünleri toplama, 4=Üretim içinde yer alma, 5=Diğer	1-5
13	Gelecek 10 yılda ormanlardan ve orman kaynaklarından talep edilen yararlanma biçimi hakkında düşünce	1=Yakacak odun, 2= Yapacak odun, 3=Odun dışı orman ürünleri toplama, 4=Üretim içinde yer alma, 5=Diğer	1-5
14	Orman İşletme Müdürlüğü'nün köye yaptığı yardımların yeterliliği	1=Kesinlikle yeterli bulmuyorum, 2=Yeterli bulmuyorum, 3=Yeterli buluyorum, 4=Kesinlikle yeterli buluyorum	1-4
15	Köy halkına ekonomik açıdan daha fazla yarar sağlayacak ekonomik faaliyet	1=Hayvancılık, 2=Tarım, 3=Ormancılık, 4=Turizm	1-4
16	Köyünüzde en fazla tanınan devlet kurumu	1=Belediye, 2=Kaymakamlık, 3=Tarım müdürlüğü, 4=Orman işletme müdürlüğü	1-4
17	"Yapacak ve yakacak ihtiyacımı ormandan karşılarım" düşüncesine katılım düzeyi	1=Kesinlikle katılmıyorum, 2=Kısmen katılmıyorum, 3=Kısmen katılıyorum, 4=Kesinlikle katılıyorum	1-4
18	Orman İşletme Müdürlüğü'nün verdiği ORKÖY kredisinin yeterliliği	1=Kesinlikle yeterli bulmuyorum, 2=Yeterli bulmuyorum, 3= Yeterli buluyorum, 4=Kesinlikle yeterli buluyorum	1-4
19	Orman Kanunu'na göre orman köylüsüne tanınan hakları bilme durumu	1=Hiçbirini bilmiyorum, 2=Birazını biliyorum, 3=Çoğunu biliyorum, 4=Hepsini biliyorum	1-4

Elde edilen veriler, betimsel istatistikler kullanılarak analiz edilmiş ve sonuçlar çizelge ve şekillerle sunulmuştur. Bu doğrultuda, anket çalışmasında belirlenen çeşitli sosyo-ekonomik değişkenler (eğitim düzeyi, ana geçim kaynağı, hanede yaşayan kişi sayısı, geçim için aylık masraf) arasındaki istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar Kruskal-Wallis (K-W) H Testi ile incelenmiş, farklılık gösteren grup ya da grupların belirlenmesi için ise Duncan Testi uygulanmıştır. Verilerin analizi için, Excel-2013 ve SPSS (26.0 version) programları kullanılmıştır.

Çalışmanın hipotezleri şu şekilde belirlenmiştir;

H₀1:Ormancılık faaliyetlerinin köy halkının ekonomik yapısına etkisine yönelik algılarda, hanede yaşayan kişi sayısı ve eğitim düzeyi gibi demografik değişkenlerin herhangi bir etkisi yoktur.

H₀2: Orman köylülerinin gelir düzeyinde, eğitim seviyesi, hane halkı büyüklüğü ve ana geçim kaynağı gibi değişkenlerin herhangi bir etkisi yoktur.

3. Bulgular

3.1 Orman köylülerinin sosyo-ekonomik durumları

Anket çalışması Bayat, Kirazlıyayla, Emrez orman köylerinde ikamet eden ve rastgele seçilen 100 orman köylüsüne yüz yüze görüşülerek uygulanmıştır. Çalışma kapsamına alınan bu üç köyün tamamı 6831 sayılı Orman Kanunu'na göre orman köyü statüsünde olup, Çizelge 3'te orman köylülerinin sosyo-ekonomik durumlarına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Çizelge 3. Orman köylülerinin sosyo-ekonomik durumları

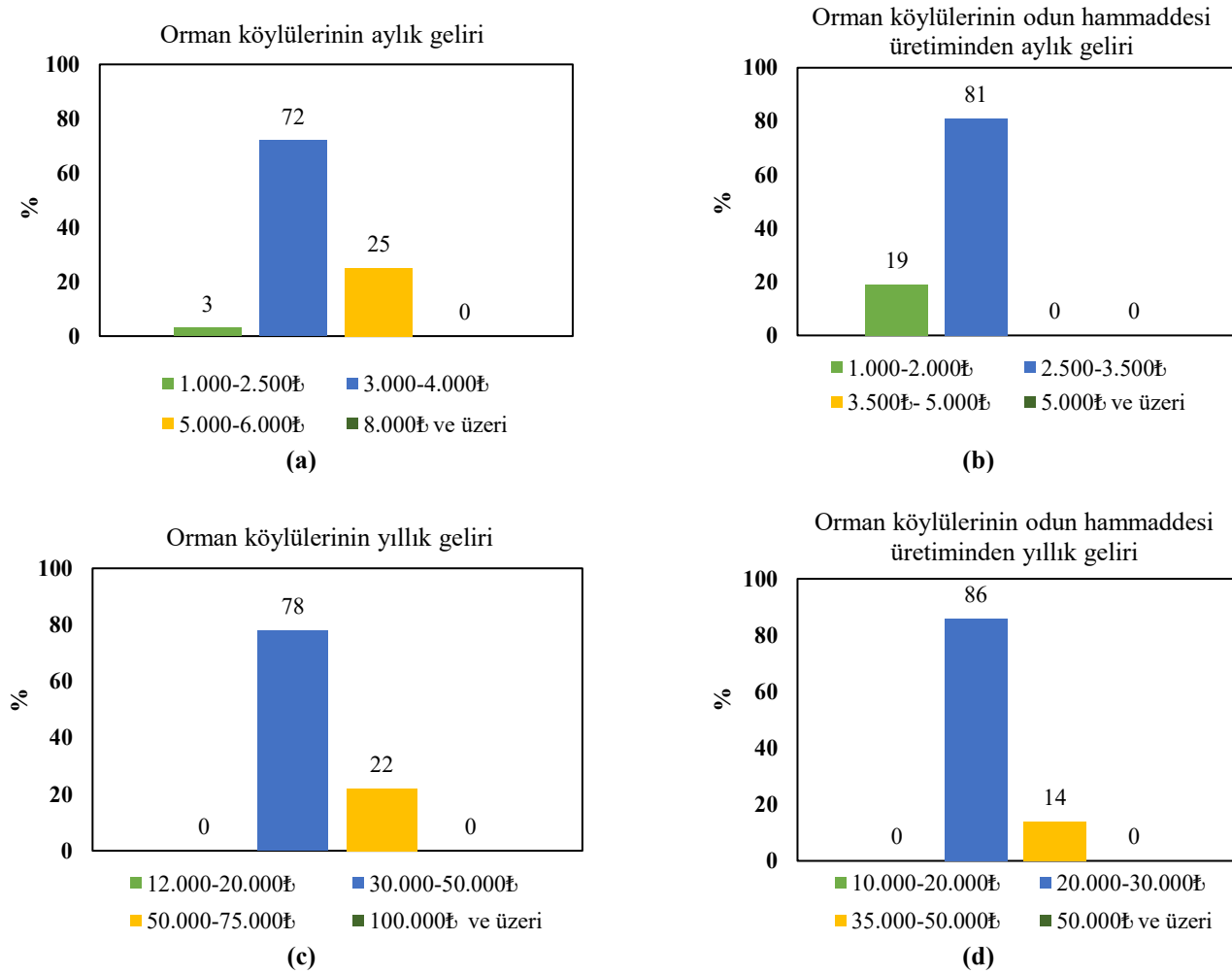
No	Orman köylülerinin sosyo-ekonomik durumları	Frekans	Yüzde (%)
1	Hanede yaşayan kişi sayısı	1-2 kişi	12
		3-4 kişi	59
		5 kişi ve fazlası	29
2	Eğitim düzeyi	İlköğretim	33
		Ortaöğretim	47
		Lise	19
		Üniversite	1
3	Köylülerin ana geçim kaynağı	Emekli	13
		İşçi	9
		Çiftçi	72
		Esnaf	4
		Serbest	2
4	Köylülerin ek gelir elde ettikleri sektörler	Tarım	9
		Hayvancılık	61
		Ormancılık	22
5	Köylülerin ısınma için kullandıkları yöntemler	Ticaret	8
		Kömür ve odun	100
6	Köylülerin geçim için aylık masrafları	1.000-2.500 ₺	10
		2.500-4.000 ₺	65
		4.000-6.000 ₺	23
		6.000 ₺ üstü	2
7	Köylünün aylık geliri	1.000-2.500 ₺	3
		3.000-4.000 ₺	72
		5.000-6.000 ₺	25
8	Köylünün yıllık geliri	30.000-50.000 ₺	78
		50.000-75.000 ₺	22
9	Köylünün odun hammaddesi üretim faaliyetlerinden aylık geliri	1.000-2.000 ₺	19
		2.500-3.500 ₺	81
10	Köylünün odun hammaddesi üretim faaliyetlerinden yıllık geliri	20.000-30.000 ₺	86
		35.000-50.000 ₺	14

Ankete katılım sağlayan orman köylülerinin çoğunluğu (%59) hanesinde, üç veya dört kişi ile birlikte yaşarken, %12'si bir veya iki kişi ile birlikte yaşamaktadır. Orman köylülerinin çoğunluğu (%47) ortaöğretim mezunu iken, çok azı (%1) üniversite mezunudur. Köylülerin önemli bir çoğunluğunun (%72) temel geçim kaynağını, çiftçilik faaliyetlerinden elde ettikleri gelirler oluşturmaktadır. Ayrıca, köylülerin %61'i, çiftçiliğin yanında hayvancılıkla uğraşarak ek gelir elde etmektedir. Aylık geçim için köylülerin çoğunluğunun (%65) 2.500-4.000₺, az bir kısmının (%2) 6.000₺ ve üstü gelire ihtiyacı olduğu anlaşılmaktadır. Köylülerin aylık toplam gelirleri açısından konu incelendiğinde, çoğunluğunun (%72), 3.000-4.000₺, gelir elde ettikleri anlaşılmaktadır. Yıllık toplam gelirler açısından konu değerlendirildiğinde, köylülerin çoğunluğunun (%78) 30.000-50.000₺ gelire sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanında odun hammaddesi üretim çalışmalarından köylülerinin çoğunluğu (%81) 2.500-3.500₺ aylık gelir, yine çoğunluğu (%86) 20.000-30.000₺ yıllık gelir elde etmektedir. Anket sonuçlarına göre, köylülerin %72'si çiftçilik faaliyetlerini ana geçim kaynağı olarak belirtmektedir. Bu bulgulara dayanarak, sadece aylık gelirler üzerinden doğrudan bir değerlendirme yapılmamalıdır. Çünkü, orman köylüleri

genellikle tarım ve hayvancılık gibi kendi işlerinden kalan zamanlarda ormancılıkta üretim işleri faaliyetleriyle uğraşmaktadırlar. Bu durum, tarım, hayvancılık ve ormancılık faaliyetlerinin iç içe geçtiğini ve köylülerin gelir kaynaklarının birbirini tamamladığını ortaya koymaktadır. Ayrıca, odun hammaddesi üretiminden sağlanan gelir katkısının, yalnızca 6-7 ay süren bir üretim faaliyetinden sağlanmakta olup, bu gelirin yıllık bazda (yani 12 aya yayıldığında) daha düşük bir seviyeye ineceği anlaşılmaktadır. Bu durum, yalnızca ormancılık gelirlerine dayalı bir değerlendirmeden ziyade bulguların daha geniş bir perspektiften değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Ankete katılım sağlayan köylülerin tamamı (%100) ısınmak için kömür ve odun kullanmaktadır.

3.2 Odun hammaddesi üretimi ve diğer ekonomik faaliyetlerden elde edilen gelirin orman köylüsüne katkısı

Bu başlık altında, katılımcılara aylık ve yıllık gelirleri ile odun hammaddesi üretiminden elde ettikleri aylık ve yıllık gelirlerinin ne kadar olduğuna yönelik sorular yöneltilmiştir. Katılımcıların, bu sorulara verdikleri cevaplar, Şekil 2'de sunulmuştur.

Şekil 2. (a) Orman köylülerinin aylık geliri, (b) orman köylülerinin odun hammaddesi üretiminden aylık geliri, (c) orman köylülerinin yıllık geliri, (d) orman köylülerinin odun hammaddesi üretiminden yıllık geliri

Anket çalışması sonuçlarına göre, orman köylülerinin aylık gelirleri çoğunlukla (%72) 3.000-4.000TL arasında değişirken, yıllık gelirleri bakımından çoğunlukla (%78), 30.000-50.000TL arasında yer almaktadır. Orman köylülerinin yıllık gelirleri üzerinde, hanede yaşayan kişi sayısı, eğitim düzeyi, ana geçim kaynağı ve geçim için aylık masraf gibi değişkenlerin anlamlı bir fark oluşturmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Aylık gelirlerinde ise hanede yaşayan kişi sayısı ve ana geçim kaynağı bakımından anlamlı bir fark bulunmakta ($p<0,05$), geçim için masraf, eğitim düzeyi bakımından anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0,05$). Hanede yaşayan kişi sayısı bakımından, hanesinde 5 ve daha fazla kişi ile birlikte yaşayan orman köylüsü, hanesinde 1-2 kişi veya 3-4 kişi arasında kişi yaşayan orman köylüsüne göre daha az aylık gelire ($\bar{X}_{\text{hanesinde 5 ve daha fazla kişi yaşayan}} = 2,03$; $\bar{X}_{\text{hanesinde 1,2; 3,4 kişi yaşayan}} = 2,34$) sahiptir. Ana geçim kaynağını serbest meslekten sağlayan orman köylülerinin aylık gelirleri, diğer meslek gruplarındaki (esnaf, çiftçi vb.) köylülere göre daha azdır ($\bar{X}_{\text{serbest}} = 1,50$; $\bar{X}_{\text{esnaf ve çiftçi}} = 2,09$; $\bar{X}_{\text{emekli ve işçi}} = 2,48$).

Anket çalışması sonuçlarına göre, orman köylülerinin büyük çoğunluğu (%81) odun hammaddesi üretiminden aylık 2.500-3.500TL, yine büyük çoğunluğu (%86) 20.000-30.000TL yıllık gelir elde ettiğini belirtmiştir. Üretim işleri yıl boyunca sürekli bir faaliyet değildir. Köylülerin odun hammaddesi üretiminden

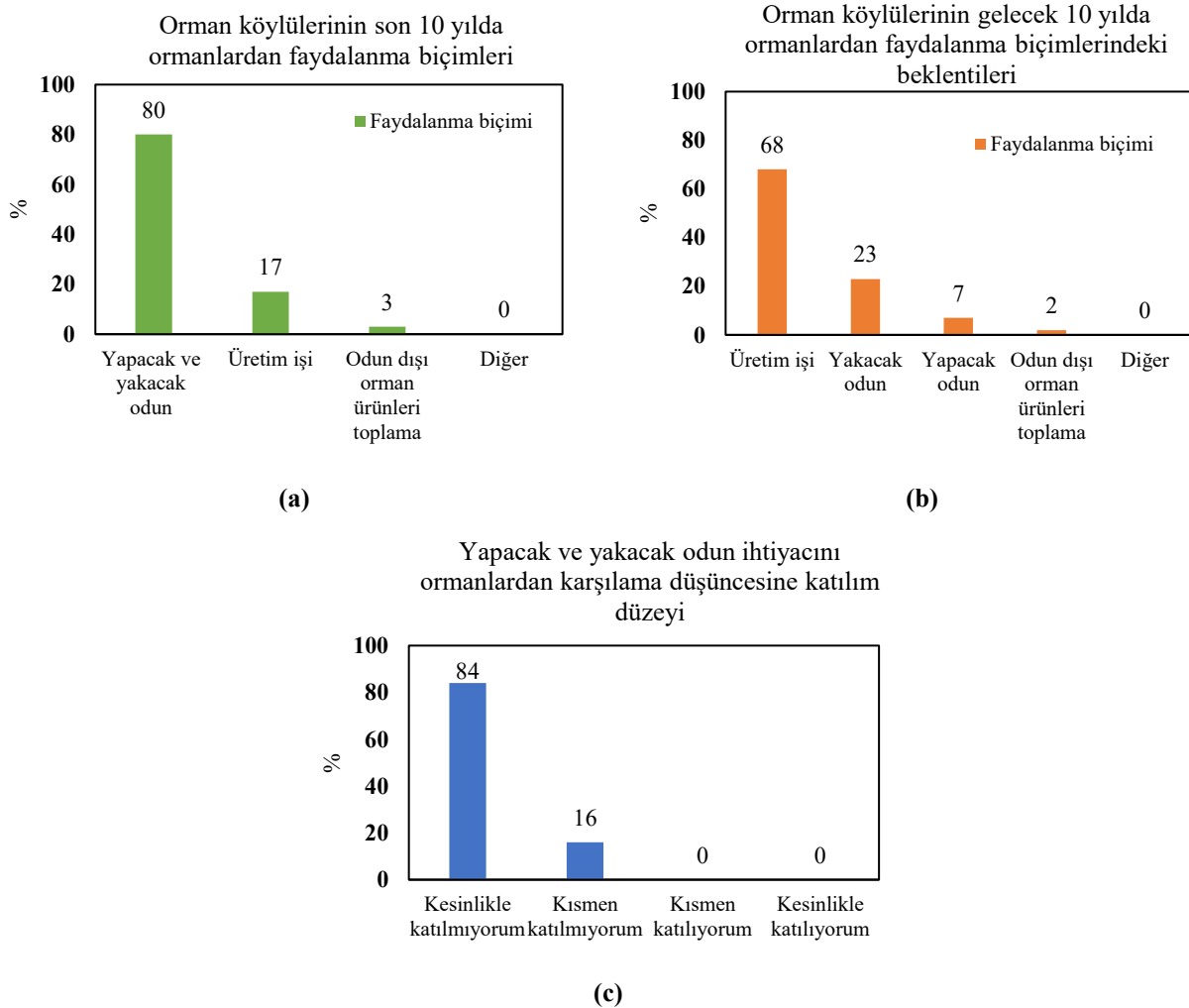
elde ettikleri aylık gelirler, yılın belirli dönemlerinde yapılan üretimin kazançlarının ortalamasını yansıtmaktadır. Odun hammaddesi üretiminden elde edilen aylık gelirler üzerinde, ana geçim kaynağı ve geçim için aylık masraf değişkenlerine göre anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0,05$). Benzer şekilde, odun hammaddesi üretiminden elde edilen yıllık gelirler üzerinde, hanede yaşayan kişi sayısı, eğitim düzeyi, ana geçim kaynağı ve geçim için aylık masraf değişkenlerine göre anlamlı bir fark yoktur ($p>0,05$). Ancak, odun hammaddesi üretiminden elde edilen aylık gelirlerde, eğitim düzeyi ve hanede yaşayan kişi sayısı ($p<0,05$) bakımından anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Eğitim düzeyi açısından, lisans eğitim düzeyine sahip orman köylüleri, ilköğretim, ortaöğretim veya lise eğitim düzeyine sahip orman köylülerine göre odun hammaddesi üretiminden aylık daha az gelir ($\bar{X}_{\text{lisans}} = 1,0$; $\bar{X}_{\text{ilköğretim, ortaöğretim, lise}} = 1,82$) elde etmektedir. Hanede yaşayan kişi sayısı bakımından, hanesinde 5 veya daha fazla kişi bulunan orman köylüleri, hanesinde 1-2 veya 3-4 kişi bulunan orman köylülerine göre, odun hammaddesi üretiminden daha az aylık gelir ($\bar{X}_{\text{hanesinde 5 ve daha fazla kişi yaşayan}} = 1,55$; $\bar{X}_{\text{hanesinde 1,2; 3,4 kişi yaşayan}} = 1,94$) elde etmektedir.

3.3 Orman köylülerinin ormanlardan faydalanma biçimleri

Bu başlık altında, katılımcıların son 10 yılda ormanlardan nasıl faydalandıkları, gelecek 10 yılda nasıl faydalanmak istedikleri ve yapacak-yakacak odun ihtiyaçlarını ormanlardan karşılama konusundaki düşünceleri, Şekil 3'te gösterildiği gibi yüzde olarak verilmiş olup, aynı zamanda Kruskal-Wallis H testi ile belirlenen sosyo-ekonomik değişkenlere göre ölçülmüş ve sonrasında Duncan testi ile gruplar arasındaki farklar incelenmiştir.

Anket sonuçlarına göre, son 10 yılda orman köylülerinin çoğunluğu (%80), ormanlardan yakacak ve yapacak odun temini için faydalandıklarını ifade etmiştir. Gelecek 10 yılda ise büyük

çoğunluk (%68), odun üretim faaliyetlerine katılmayı tercih edeceklerini belirtmiştir. Köylülerin %84'ü, “*yapacak ve yakacak odun ihtiyacımı ormandan karşılarım*” düşüncesine kesinlikle katılmadıklarını, %16'sı kısmen katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılar, geçmişte odun ihtiyacını ormanlardan karşılamış olsalar da, gelecekte bu şekilde karşılamayı düşünmediklerini veya tercih etmediklerini belirtmişlerdir. Son 10 yılda ormanlardan yapacak ve yakacak odun ihtiyacını karşılayan köylülerin, artık bu görüşe katılmadıkları ve farklı bir düşünce içinde oldukları açıkça görülmektedir. Bu durum, dikkate değer bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Bu tercihin arkasında, köylülerin alternatif enerji kaynaklarına yönelme amacının olduğu söylenebilir.

Şekil 3. (a) Orman köylülerinin son 10 yılda ormanlardan faydalanma biçimleri, (b) Orman köylülerinin gelecek 10 yılda ormanlardan faydalanma biçimleri, (c) Yapak-yakacak odun ihtiyacını ormandan karşılama düşüncesine katılım düzeyi

Köylülerin son 10 yılda ormanlardan faydalanma biçimlerinde Kruskal-Wallis H-Testi sonuçlarına göre, eğitim düzeyi ve geçim için masraf grupları bakımından anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0,05$). Ancak, hanede yaşayan kişi sayısı ve ana geçim kaynağı grupları bakımından anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre Duncan Testi sonuçlarına göre, hanesinde 1-2 kişi, 5 ve daha fazla kişi yaşayan köylüler, hanesinde 3-4 kişi yaşayan köylülere kıyasla ormanlardan daha az faydalanmaktadır ($\bar{X}_{\text{hanesinde 3,4 kişi yaşayan}} = 1,81$; $\bar{X}_{\text{hanesinde 1,2; 5 ve daha fazla kişi yaşayan}} = 1,22$). Ana geçim kaynağı

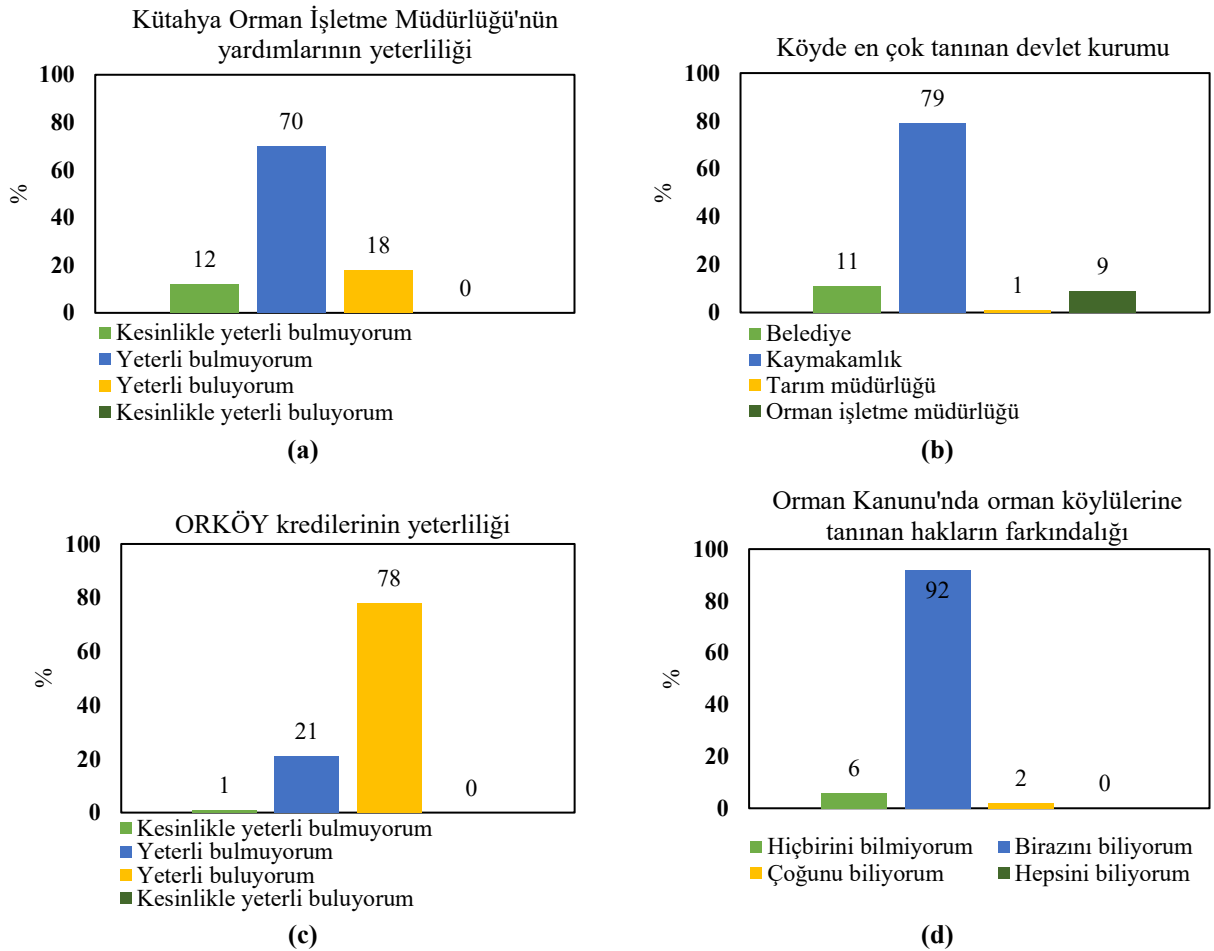
bakımından ele alındığında, ana geçimini esnaflık yaparak sağlayan orman köylüleri diğer meslek gruplarındaki köylülerden (emekli, çiftçi, işçi, serbest), ormancılık üretim işlerinde daha çok yer alarak ormanlardan faydalanmaktadır ($\bar{X}_{\text{ana geçim kaynağı esnaf olanlar}} = 4,00$; $\bar{X}_{\text{ana geçim kaynağı emekli, çiftçi, işçi, serbest meslek olanlar}} = 2,34$).

Köylülerin gelecek 10 yılda ormanlardan faydalanma beklentilerinde eğitim düzeyi, ana geçim kaynağı ve geçim için masraf grupları açısından anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0,05$). Ancak, hanede yaşayan kişi sayısı bakımından anlamlı

bir fark ortaya çıkmıştır ($p < 0,05$). Buna göre hanesinde 1-2 kişi yaşayan orman köylüleri, gelecek 10 yılda ormanlardan yapacak odun açısından faydalanmak isterken, hanesinde 3-4 kişi ile 5 ve daha fazla kişi yaşayan köylüler, daha çok odun dışı orman ürünleri toplama ve üretim işinde yer alarak ormanlardan faydalanmayı ummaktadır ($\bar{X}_{\text{hanesinde 1,2 kişi yaşayan}} = 2,33$; $\bar{X}_{\text{hanesinde 3,4; 5 ve daha fazla kişi yaşayan}} = 3,32$). Ayrıca, köylülerin büyük çoğunluğu (%84), “yapacak ve yakacak odun ihtiyacını ormandan karşılarım” düşüncesine katılmadıklarını belirtmiş olup, bu görüşe yönelik katılım düzeylerinde hane büyüklüğü, eğitim düzeyi, ana geçim kaynağı ve geçim masrafları açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0,05$).

3.4 Orman köylüsü- ormancılık kurumu (orman işletme müdürlüğü) ilişkileri

Çalışmada ayrıca, Kütahya Orman İşletme Müdürlüğü’nün yardımlarının ve ORKÖY kredilerinin yeterliliği, köyde en çok tanınan devlet kurumunun ne olduğu ve 6831 sayılı Orman Kanunu’nda orman köylülerine tanınan hakların farkındalığı da ölçülmek istenmiştir. Bu sorulara yönelik katılımcıların verdiği cevaplar Şekil 4’te gösterilmiştir.

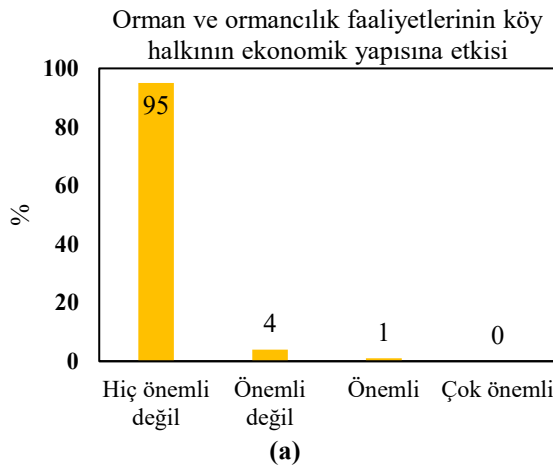
Şekil 4. (a) Kütahya Orman İşletme Müdürlüğü’nün yardımlarının yeterliliği, (b) Köyde en çok tanınan devlet kurumu, (c) ORKÖY kredilerinin yeterliliği, (d) Orman Kanunu’nda orman köylülerine tanınan hakların farkındalığı

Köylülerin çoğunluğu (%82), Kütahya Orman İşletme Müdürlüğü’nün köylere yaptıkları yardımları yeterli bulmamaktadır. Buna bağlı olarak, köylülerin büyük çoğunluğu (%79) kaymakamlık kurumunu daha çok tanımaktadır. Kaymakamlık kurumunun sağladığı sosyal ve ekonomik desteklerin ilgili Orman İşletme Müdürlüğü’ne göre daha görünür olması ve doğrudan yardım mekanizmalarına daha ulaşılabilir olması bu durumun nedenleri arasında değerlendirilebilir. Ayrıca, köylülerin çoğunluğu (%78) ORKÖY kredilerini yeterli bulmaktadır. Orman köylülerinin 6831 sayılı Orman Kanunu’nun orman köylülerine sağladığı haklara ilişkin farkındalıkları değerlendirildiğinde köylülerin

büyük çoğunluğu (%92), kanunun kendilerine tanıdığı hakların en azından bir kısmını bilmektedir.

Kütahya Orman İşletme Müdürlüğü’nün, köylere yaptığı yardımların yeterliliği konusunda yapılan analiz sonucunda, hanede yaşayan kişi sayısına göre anlamlı bir fark bulunmakta ($p < 0,05$); eğitim düzeyi, ana geçim kaynağı ve geçim için masraf gruplarına göre anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p > 0,05$). Buna göre hanesinde 1-2 kişi yaşayan köylülerin, Kütahya Orman İşletme Müdürlüğü’nden aldıkları yardımları, hanesinden 2’den fazla yaşayan orman köylülerine kıyasla daha az yeterli bulmaktadır ($\bar{X}_{\text{hanesinde 3,4; 5 ve daha fazla kişi yaşayan}} = 2,84$; $\bar{X}_{\text{hanesinde 1,2 kişi yaşayan}} = 3,33$). Konu, köylerde en çok tanınan devlet kurumu açısından ele alındığında, hanede yaşayan kişi

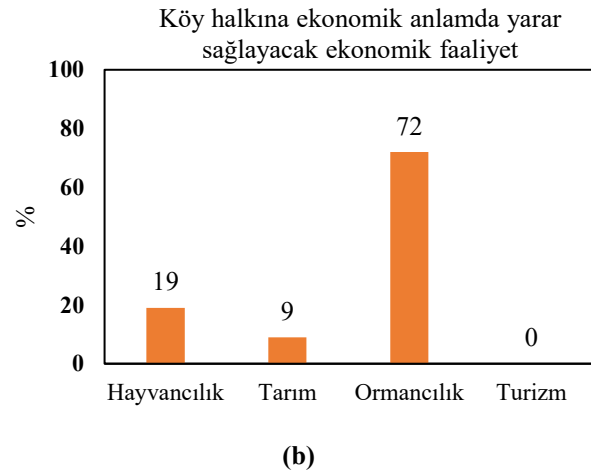
açısından anlamlı bir fark bulunduğu ($p<0,05$), eğitim düzeyi, ana geçim kaynağı ve geçim için masraf grupları açısından anlamlı bir fark bulunmadığı anlaşılmıştır ($p>0,05$). Hanede yaşayan kişi sayısı 1-2 ile 3-4 kişi arasında olan köylüler, hanesinde 5 ve daha fazla kişi yaşayan köylülere göre, köylerinde Kaymakamlık kurumunun daha fazla tanındığını düşünmektedir ($\bar{X}_{hanesinde\ 5\ ve\ daha\ fazla\ kişi\ yaşayan} = 1,86$; $\bar{X}_{hanesinde\ 1,2;\ 3-4\ kişi\ yaşayan} = 2,16$). Buradan genel bir değerlendirme yapıldığında, Orman İşletme Müdürlüğü'nün tanınırlığı, diğer kurumlarla karşılaştırıldığında yeterli düzeyde değildir. ORKÖY kredilerinin yeterliliği açısından değerlendirilme yapıldığında ise hanede yaşayan kişi sayısı, eğitim düzeyi, ana geçim kaynağı ve geçim için masraf gruplarına göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). 6831 sayılı Orman Kanunu'nda orman köylülerine tanınan hakların farkındalığı açısından konu ele alındığında, hanede yaşayan kişi sayısı, ana geçim kaynağı ve geçim için masraf grupları açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Ancak eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). Eğitim düzeyi açısından, lise mezunu olan orman köylüleri, ilköğretim, ortaöğretim ve üniversite mezunu olan orman köylülerine göre, yürürlükteki Orman Kanunu'nun kendilerine sağladığı hakların daha çok farkındadır ($\bar{X}_{lise\ mezunu} = 3,21$; $\bar{X}_{ilköğretim, ortaöğretim, üniversite\ mezunu} = 3,00$).

3.5 Ormancılık ve diğer ekonomik faaliyetlerin köy halkının ekonomik yapısına katkısı

Bu başlık altında, orman ve ormancılık faaliyetlerinin köy halkının ekonomik yapısına etkisi, köy halkına ekonomik anlamda yarar sağlayacak en önemli ekonomik faaliyetlerin ne olacağı araştırılmıştır. Katılımcıların bu konuya yönelik cevapları, Şekil 5'te gösterilmiştir.

Köylülere, köylülere, mevcutta orman ve ormancılık faaliyetlerinin köy halkının ekonomik yapısına etkisi ve köy halkına ekonomik anlamda yarar sağlayacak ekonomik faaliyetin ne olabileceği soruları yöneltilmiştir. Ankete katılan köylülerin büyük çoğunluğu (%95), mevcut ormancılık faaliyetlerinden yeterli gelir elde edemedikleri için orman ve ormancılığın köy halkının ekonomik yapısına önemli bir katkı sağlamadığını düşünmektedir. Ancak, köylülerin %72'si, yeterli gelir elde edememelerine rağmen ormancılığın ekonomik açıdan kendilerine en fazla yarar sağlayabilecek faaliyet olduğunu belirtmiştir. Bu olgu, ormancılığın potansiyel bir geçim kaynağı olarak görüldüğünü göstermektedir. Özetle, orman köylülerinin, ormancılıktan bekledikleri ölçüde gelir elde edemediklerini ancak daha fazla gelir elde etmeyi umdukları anlaşılmaktadır.

Şekil 5. (a)Orman ve ormancılık faaliyetlerinin köy halkının ekonomik yapısına etkisi, (b)Köy halkına ekonomik anlamda yarar sağlayacak ekonomik faaliyet.

Orman ve ormancılık faaliyetlerinin köy halkının ekonomik yapısına etkisine yönelik düşüncelerde hanede yaşayan kişi sayısı, eğitim düzeyi, ana geçim kaynağı, geçim için masraf gruplarına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Konu köy halkına ekonomik anlamda yarar sağlayacak ekonomik faaliyet açısından ele alındığında ise hanede yaşayan kişi sayısı ve eğitim düzeyi gruplarına göre anlamlı bir fark bulunmakta ($p<0,05$), ana geçim kaynağı ve geçim için masraf grupları açısından anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0,05$). Hanede yaşayan kişi sayısı bakımından; hanesinde 1-2 kişi yaşayan köylüler, hanesinde 2'den fazla yaşayan kişilere kıyasla ormancılığın, ekonomik yapılarına daha az katkı sağlayacağını düşünmektedir ($\bar{X}_{hanesinde\ 1,2\ kişi\ yaşayan} = 1,83$; $\bar{X}_{hanesinde\ 3,4;\ 5\ ve\ daha\ fazla\ kişi\ yaşayan} = 2,59$). Eğitim düzeyi bakımından ise ilköğretim, lise ve üniversite mezunu orman köylüleri, ortaöğretim mezunu orman köylülerine göre, ormancılığın ekonomik anlamda köy

halkına daha çok fayda sağlayacağını düşünmektedir ($\bar{X}_{ortaöğretim\ mezunu} = 2,29$; $\bar{X}_{ilköğretim, lise, üniversite\ mezunu} = 2,85$).

4. Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmanın bulgularına göre, orman köylülerinin geçimlerini sürdürebilmesi için odun hammaddesi üretiminin ekonomik katkı sağladığı ve ormancılığın potansiyel bir geçim kaynağı olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Orman köylüleri, odun hammaddesi üretiminden elde ettikleri gelirle temel ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadır. Ancak, bu faaliyetlerden elde edilen gelirlerin yetersizliği, köylülerin farklı ekonomik faaliyetlere yönelmesine neden olmaktadır. Çalışmanın sonuçlarına göre, köylülerin %68'i, önümüzdeki on yıl içinde odun hammaddesi üretim işlerine devam ederek ormanlardan gelir elde etmeyi talep etmektedir. Bunun nedeni,

mevcut durumda orman köylülerinin odun hammaddesi üretiminden elde ettikleri gelirlerin, yaşamlarını sürdürebilmek için yetersiz kalmasıdır. Bu çalışma sonucunda, köylülerin %81'inin odun hammaddesi üretiminden aylık 2.500-3.500₺ arasında gelir elde ettiği görülmektedir. Çalışmanın gerçekleştirildiği dönemde asgari ücretin 4.253₺ olduğu dikkate alındığında, köylülerin ormancılıkla geçimlerini sağlayabilmeleri için asgari gelirin çok altında kaldıkları anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, Komut (2019) tarafından yapılan bir çalışmada, orman köylülerinin %64'ünün aylık toplam gelirlerinin (nominal değer) 2.500₺ 'nin altında kaldığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde, Tonyalı (2019) tarafından yapılan bir araştırmada Gümüşhane'deki bazı orman köylülerinin büyük çoğunluğunun (%90) gelirlerinin asgari ücret düzeyine yakın olduğu ortaya konulmuştur. Widianingsih ve ark. (2016), çalışmasında belirttiği gibi, köylülerin gelirlerinin düşük olması, ormancılıkta üretim faaliyetlerine olan bağımlılığını arttırmaktadır. Bu çalışmada da, köylülerin çoğunluğunun (%81) gelirlerinin asgari ücretin altında kaldığı ve bu nedenle geçimlerini sağlamak için odun hammaddesi üretim işlerine ihtiyaç duyduğu anlaşılmaktadır.

Akgün ve ark. (2023) tarafından yapılan çalışmada, çalışmaya katılım sağlayan orman köylülerinin %90,1'i, Bekiroğlu ve ark. (2013) tarafından yapılan çalışma da ise köylülerin %94'ü, Raimov ve Fakir (2018) tarafından yapılan çalışmada köylülerin %91'i, Önal ve Bekiroğlu (2011) tarafından hazırlanan çalışmada köylülerin %92'si, bu çalışmada ise %79'u ilköğretim ve ortaöğretim mezunudur. Buradan anlaşılmaktadır ki, orman köylülerinin eğitim düzeyleri oldukça düşüktür. Misbahuzzaman ve Hall (2015) tarafından yapılan bir araştırmada, Bangladeş'in Chittagong Hill Tracts bölgesindeki orman toplulukların %72,86'sının eğitimsiz olduğu belirtilmektedir. Bir başka çalışmada, Afrika'da yer alan Botsvana'nın Chobe adındaki yerleşim yerinde ormanlarla iç içe yaşayan halkın neredeyse yarısının (%44,8) ilköğretim mezunu olduğu belirtilmektedir (Garekae ve ark., 2017). Bahsi geçen çalışmalarda yer alan köylülerdeki katılımcılara kıyasla bu çalışmadaki katılımcıların eğitim düzeyi daha yüksektir.

Köylülerin çoğunluğu (%68), odun hammaddesi üretim işlerinden düşük gelir etmesine rağmen, gelecekte de bu işlerde yer almayı umduğu bulunmuştur. Keza, Akgün ve ark. (2023) tarafından yapılan çalışmada orman köylüleri, ormancılık iş kolundan, geçim kaynağı olarak beklenti içinde olduğu belirtilmiştir. Ancak bunun yanında, bu çalışmaya katılan köylülerin önemli bir kısmı (%72), ana geçim kaynağını tarımsal faaliyetlerden sağlamaktadır. Ana geçim kaynağının yanında, köylülerin %22'si, ormancılık üretim işlerinden ek gelir sağlamaktadır. Yılmaz (2018) tarafından yapılan araştırmada ise orman köylülerinin yalnızca %13'ünün ana geçim kaynağının ormancılık olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, Karahan ve Gürbüz (2014) çalışmasında, tarımsal üretimle geçimlerini sağlayan ailelerin %10'unun aynı zamanda ormancılık faaliyetlerinde de bulunduğu ortaya konmuştur. Bu sonuçlar, orman köylülerinin hem ana gelir kaynağında hem de ek gelirlerinde ormancılığın düşük bir paya sahip olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, orman kenarı ve içinde yaşayanların gelirlerinin çeşitlendirilmesi önem taşımaktadır (Illukpitiya ve Yanagida, 2008).

Bu çalışmaya katılım sağlayan köylülerin tamamı (%100) ısınmak için odun ve kömüre başvurmaktadır. Bekiroğlu ve ark.

(2013) tarafından yapılan çalışmada, çalışmaya katılan orman köylülerin neredeyse tamamı (%99) ısınma kaynağı olarak odun ve kömürü kullanmaktadır. Sharma ve ark. (2009) tarafından yapılan bir çalışmada da, çalışma kapsamında yer alan köylerde yaşayanların tamamının (%100) ısınma için başlıca yakıt kaynağı olarak odun kullandığı belirtilmiştir. Buradan anlaşılmaktadır ki, orman köylüleri ısınmak için oduna dolayısıyla ormana başvurmaktadır.

Garekae ve ark. (2017) bir araştırmasında, hane halkının ikamet yeri, yaş ve eğitim düzeyinin ormana olan bağımlılığını etkilediğini belirtirken, benzer şekilde bu çalışma, orman köylülerinin gelir düzeylerinin eğitim seviyesi, hane halkı büyüklüğü ve ana geçim kaynağı gibi faktörlerden etkilendiğini göstermektedir. Bu bulgu, H₀-2 hipotezinin reddedildiğini ortaya koymaktadır. Hanesinde daha fazla kişi yaşayan ve serbest meslekten geçimini sağlayan orman köylüleri, diğer gruplara göre daha düşük gelir elde etmektedir. Ayrıca, eğitim düzeyi arttıkça odun hammaddesi üretiminden elde edilen gelir azalmaktadır. Bu bulgular, odun hammaddesi üretiminin yanı sıra sosyal ve ekonomik faktörlerin de gelir üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu çalışmanın sonuçlarına göre, hanesinde 3-4 kişi yaşayan köylüler, diğer gruplara kıyasla ormanlardan daha fazla faydalanırken, ana geçim kaynağı esnafılık olanlar odun hammaddesi üretim işlerinde daha fazla yer almaktadır. Bu durum, büyük hanelerin alternatif geçim kaynaklarına yöneldiğini ve esnafılık yapan köylülerin, ormanı ek gelir kaynağı olarak değerlendirdiğini göstermektedir. Ormancılık faaliyetlerinden elde edilen faydayı artırmak amacıyla, büyük hanelere sahip köylüler için alternatif gelir kaynaklarının geliştirilmesi gerekmektedir. Örneğin, orman ürünleri işleme atölyeleri teşvik edilerek, bu grupların ormanlardan ekonomik olarak daha fazla yararlanmaları sağlanabilir.

Bu çalışma, ormancılık faaliyetlerinin köy halkının ekonomik yapısına etkisine yönelik algıların, hanede yaşayan kişi sayısı ve eğitim düzeyi gibi demografik faktörlere bağlı olarak farklılaştığını göstermektedir. Bu bulgu, H₀-1 hipotezinin reddedildiğini ortaya koymaktadır. Hanesinde 1-2 kişi yaşayan köylülerin, ormancılığın ekonomik katkısını daha düşük algılaması, küçük hanelerin ormancılık faaliyetlerinden yeterince yararlanmadığını düşündürmektedir. Benzer şekilde, ortaöğretim mezunu köylülerin ormancılığın ekonomik katkısını diğer eğitim düzeylerindeki bireylere kıyasla daha düşük algılaması, eğitim düzeyinin ormancılık faaliyetlerinin ekonomik katkısına yönelik bakış açısını şekillendirdiğini göstermektedir. Bu doğrultuda, ORKÖY aracılığıyla verilen kredi ve hibe desteklerinin artırılması, yörede yetişen odun dışı orman ürünlerinden sağlanan gelirlerin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılabilir.

Köylülerin kalkındırılması, orman-köy ilişkilerini iyileştirmenin yollarında biri de kurumların köylerde etkinliğinin artırılmasıdır. Köylülerin %82'si, Orman İşletme Müdürlüğü'nün köylülerine yaptıkları yardımları (ORKÖY'ün sağlamış olduğu sosyal ve ekonomik kredi destekleri, Orman İşletme Müdürlüğü'nün orman köylülerinin ormancılık işlerinde istihdamı ve köylülerin yasal haklarının uygulanması vb.) yeterli bulmamaktadır. Burada öncelikle hangi köylerin, hangi tür alanlarda ve hangi miktarlarda desteğe ihtiyaç duydukları büyük önem taşımaktadır. Bunun bir planlama ve program dâhilinde yapılması zarureti vardır. Aksi halde bu anlamda yapılan hiçbir

uygulama miktarı ne ölçüde büyük olursa olsun tam anlamıyla köylerin kalkındırılmasında başarı sağlayamayacaktır. Orman köylüleri ormancılığımızın en önemli paydaşlarından biridir. Devlet kurumlarıyla, orman köylülerine yönelik destekleyici politikalar geliştirilmesi, uygulanması gerekmektedir. Orman köylüleriyle, ormancılık örgütünün ilişkisinin gelişmesi, orman köylülerinin köylerinde kalmalarını, ormancılık bilgi birikim ve deneyiminin, odun hammaddesi üretim işlerindeki becerilerini geliştirerek çok yönlü kazanımlar elde edilebileceği açıktır. Aynı zamanda orman köylülerinin köylerinde kalması, Orman Teşkilatının kısa, orta ve uzun dönemde orman işçiliği konusunda sıkıntı yaşamaması bakımından da önemlidir.

Bu araştırma, Kütahya Orman Bölge Müdürlüğü sınırları içinde yer alan Bayat, Kırzlıyayla ve Emrez köylerinde gerçekleştirilmiş olup, bazı sınırlılıklara sahiptir. Araştırma, belirli bir zaman diliminde gerçekleştirilmiş olup ormancılık faaliyetlerinin, orman köylüsünün ekonomisine etkilerinin zaman içindeki değişimi ve uzun dönemli eğilimler göz önüne alınamamıştır. Gelecek araştırmalar, farklı coğrafi bölgelerdeki orman köylerini inceleyerek, ormancılık faaliyetlerinin kırsal ekonomi üzerindeki etkilerini daha geniş bir perspektiften değerlendirebilir. Bu çalışmada, köylerdeki nüfusun az olması ana kütle büyüklüğünü sınırlamaktadır. Bu nedenle, katılımcı sayısının sınırlı olması ve bazı köylülerin anketlere katılmama istekliliği, veri toplama sürecinin kapsamını daraltmıştır. Gelecek çalışmalarda, daha fazla köy ve çeşitli coğrafi bölgelerden örneklem alarak, ormancılık faaliyetlerinin yerel ekonomi üzerindeki etkilerini daha geniş bir çerçevede incelemek faydalı olacaktır.

Sonuç olarak,

- Orman köylerinde, odun hammaddesi üretiminin yanında, alternatif gelir kaynakları elde etmeye yönelik olarak orman ürünleri işleme atölyeleri oluşturulabilir.
- Odun hammaddesi üretim işlerinde, eğitime dayalı sertifikasyon uygulamasıyla uzmanlaşmanın sağlanması gerekmektedir. Bu yolla, özellikle üretim işlerinde uzmanlaşmış köylülerin, gelirlerinin artırılması sağlanabilir.
- Köylülerin gelir kaynaklarını çeşitlendirmeleri için orman bazlı iş geliştirme projeleri başlatılabilir. Bu kapsamda, arıcılık, mantarcılık, aromatik bitki yetiştiriciliği gibi yöre koşullarına uygun potansiyel ekonomik faaliyetler uygulamaya geçirilebilir.
- ORKÖY destekleri kapsamında, köy bazında kapsamlı araştırmalar yapılarak, her köyün ihtiyaçlarına göre kredi ve hibe türleri ile miktarları belirlenmeli ve bu şekilde destekler artırılmalıdır.
- Bu çalışma kapsamında, köylülerin %72'sinin ana geçim kaynağının tarım olduğu dikkate alınarak, tarım- ormancılık entegrasyonunu sağlayacak (örneğin tarımsal ormancılık) çalışmalar gerçekleştirilmelidir.
- ORKÖY aracılığıyla, köylülere ısınma için alternatif enerji kaynakları sağlanmalıdır.
- Orman İşletme Şefliği'nin belirli aralıklarla köylülerle toplantılar düzenleyerek, köylülerin ormanlardan ve kurumdan

beklenti ve taleplerini dinleyerek ikili ilişkilerin güçlenmesi sağlanabilir.

Kaynaklar

- Akesen A., Ekizoğlu, A., 2010. Ormancılık Politikası. Türkiye Ormancılar Derneği Eğitim Dizisi, Yayın No: 6, Sayfa: 1-17, Ankara.
- Akgün, T., Şahin, A., Kul, A.A., Özer, G., Bekiroğlu Öztürk, S., 2023. Baltalık ormanların koruya dönüştürülmesinin orman köylüsünün sosyoekonomik yapısı üzerine etkileri: İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü örneği. Ormancılık Araştırma Dergisi, 10(Özel Sayı), 140-162.
- Alkan, S., 2014. Kırsal nüfus değişiminin, ormanlar ve ormancılık üzerine etkileri (Trabzon İli Örneği). Kastamonu University Journal of Forestry Faculty, 14(1) 69-78.
- Alkan, S., Toksoy, D., 2008. Orman köylerinde sosyo-ekonomik yapı: Trabzon ili örneği. Kastamonu University Journal of Forestry Faculty, 8(1), 37-46.
- Bekiroğlu, S., Atıcı, E., Özkul Özer, G., Yadigar, S., Uslu, B., 2013. Baltalıkların oluşumu ve baltalıkların koruya dönüştürülmesinin sosyoekonomik boyutu (İstanbul örneği). Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University, 63(2), 61-70.
- Bugday, E., 2016. Ormancılıkta üretimin planlaması ve hassas ormancılık anlayışı. Anadolu Orman Araştırmaları Dergisi, 2(1-2), 54-57.
- Bulut, A., 2018. Orman köylerindeki sosyoekonomik değişimin orman alanları üzerine olan etkilerinin belirlenmesi (Kastamonu ili örneği). Doktora Tezi, Kastamonu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kastamonu.
- ÇSGB, 2022. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. <https://www.csgeb.gov.tr/media/35787/yillar-itibariyle-net-brut-asgari-ucetler.pdf> (erişim tarihi:20.12.2024).
- Daşdemir, İ., 2016. Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Nobel Akademik Yayıncılık ve Danışmanlık Tic. Ltd. Şti., Yayın No: 1536, ISBN 978-605-320-442-8, 210 s., Ankara.
- Dewi, S., Belcher, B., Puntodewo, A., 2005. Village economic opportunity, forest dependence, and rural livelihoods in East Kalimantan, Indonesia. World Development, 33(9), 1419-1434.
- Durkaya, A., Kaptan, S., Durkaya, B., Önal, G., Erdoğan, S., 2017. Orman köylüsü ve yaylacıların sosyo ekonomik ve sosyo kültürel yapısı ile çatışmaların incelenmesi (Giresun ve Manisa Yöresi Örneği), Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 19(1), 252-267.
- Eker, Ö., Nazik, S., 2017. Orman kaynaklarının yoksulluk yönetimi ve kırsal kalkınma üzerine sosyo-ekonomik etkileri: Kastamonu Pınarbaşı ilçesi örneği. Turkish Journal of Forest Science, 1(1), 44-58.
- Garekae, H., Thakadu, O. T., Lepetu, J., 2017. Socio-economic factors influencing household forest dependency in Chobe enclave, Botswana. Ecological Processes, 6, 1-10.
- Günşen, H. B., 2012. Orman köylerinde iç göçleri etkileyen faktörler (Bartın- Kastamonu örneği). Doktora Tezi, Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Illukpitiya, P., Yanagida, J. F., 2008. Role of income diversification in protecting natural forests: evidence from rural households in forest margins of Sri Lanka. Agroforestry Systems, 74, 51-62.

- İnce, Y., Tolunay, A., 2009. Orman köylülerinin orman kaynaklarından yapacak odun yararlanma haklarının ekonomik boyutu (Isparta ili orman köyleri örneği). II. Ormancılıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Karahan, H., Gürbüz, İ. B., 2014. Orman köylerinde tarımsal faaliyette bulunan aile işletmelerinin sosyo-ekonomik yapısı. Ulusal Aile Çiftliği Sempozyumu, 30-31 Ekim, Ankara.
- KOBM., 2025. Kütahya Orman Bölge Müdürlüğü Orman Varlığı. <https://www.ogm.gov.tr/kutahyaobm/ormanlarimiz/orman-varligi> (erişim tarihi: 01.02.2025).
- Komut, O., 2019. Odun dışı orman ürünlerine ilişkin paydaş farkındalığı: orman köylüsü örneği. Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 20(1), 110-117.
- Menemencioğlu, K., 2009. Ormancılıkta üretim işlerinde çalışma koşulları ve iş kazaları üzerine bir araştırma. Turkish Journal of Forestry, 7(2), 1-12.
- Menemencioğlu, K., 2012. Tarım ve orman işçiliğinde çalışma yeri koşulları ve karşılaşılan sorunlar. Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi 2, 72-76.
- Misbahuzzaman, K., Smith-Hall, C., 2015. Role of forest income in rural household livelihoods: The case of village common forest communities in the Chittagong Hill Tracts, Bangladesh. Small-Scale Forestry, 14, 315-330.
- Orhunbilge, A.N., 2000. Örnekleme Yöntemleri ve Hipotez Testleri (Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş İkinci Baskı). Avcıol Basım ve Yayın, 420 s., İstanbul.
- OGM., 2024. Orman Genel Müdürlüğü. Ormancılık istatistikleri. <https://www.ogm.gov.tr/tr/e-kutuphane/resmi-istatistikler> (erişim tarihi: 01.02.2025).
- Önal, P., Bekiroğlu, S., 2011. Orman köylerinde ORKÖY tarafından gerçekleştirilen köy kalkındırma projelerinin uygulama sonuçlarının araştırılması (Şile-İstanbul). Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University, 61(2), 53-66.
- Raimov, R., Fakir, H., 2018. Orman köylülerinin odun dışı orman ürünlerini kullanım olanakları (Eğirdir Yöresi Örneği). Bilge International Journal of Science and Technology Research, 2, 132-144.
- Sharma, C. M., Gairola, S., Ghildiyal, S. K., Suyal, S., 2009. Forest resource use patterns in relation to socioeconomic status. Mountain Research and Development, 29(4), 308-319.
- Toksoy, D., Ayaz, H., Şen, G., 2008. Artvin ili orman köylerinin sosyo-ekonomik özellikleri. Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 9(1-2), 1-11.
- Tolunay A., Alkan H., Korkmaz M., 2005. Burdur Gölhisar halkının çilesi: gurbette orman işçiliği, I. Burdur Sempozyumu, Burdur.
- Tonyalı, S. A., 2019. Orman köylülerinin güneş enerjili su ısıtma sistemlerini kullanması ile ortaya çıkan sosyo ekonomik durumun değerlendirilmesi Gümüşhane örneği (Yüksek Lisans Tezi), Gümüşhane Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Gümüşhane.
- TÜİK., 2022. Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?locale=tr> (erişim tarihi: 01.02.2025).
- Yılmaz, A., 2018. Orman, köylü ve devlet: ormandan faydalanma, koruma ve orman suçları bağlamında orman köylüsü ve devlet ilişkileri. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 20(4), 665.
- Widianingsih, N. N., Theilade, I., Pouliot, M., 2016. Contribution of forest restoration to rural livelihoods and household income in Indonesia. Sustainability, 8(9), 835.